

Santiago

Mamabuinore coyuiyebu Santiago bácu ñi toivacaiye báquede paperayocare doce paiyajuboacavu Israecavu Jesúre ju aipõevare, ne joborõare jocarí dajocaiyu bácvure, curájiyvure apenoa joborõai. Santiago bácu judfovacacu barejaquémavu. Jesucristoi yócu barejaquémavu. Majidivú ne dápiayepe, toivacarejaquemavu diyocare ñniujua báquede 40-60 d.C. Aru apenvú ne dápiayepe Santiago bácu toivacarejaquemavu diyocare caiyoca areyoca Majepacu Jümenijicui yávaie mamaene coyuitucubo jívui curiyoca jipocai ñniujua báquede 40-50 d.C.

Diyocaque napicõjenejaquemavu ina judfova Jesúre ju aipõevare ne ñájiyede (1:2-4, 12-18). Aru coyurejaquemavu Jesúre ju aipõevare aipe ñaiye jaurore (1:5-11, 19-27, 2:14-26, 3:13-18, 5:7-20) aru aipe ñaiye jaubenore (2:1-13, 3:1-12, 4:1-17, 5:1-6).

Santiago ñi meaicõjeino Jesúre ju aipõevare

(Mt 13.55; Mr 6.3; Hch 15.13; Gá 1.19; 1 P 1.1)

1 ¹Yú, Santiago, toivacaiyu mujare. Majepacu Jümenijicure aru maje jabocu Jesucristore máre memecayubu yu. Meaicõjeivú mujare, jívure, doce paiyajuboacavu Israecavure, muje joborõare jocarí dajocaiyu bácvure, curájiyvure apenoa joborõai.

Põevare Jümenijicu majiède ñi jino

(Mt 7.7-11; Jn 16.23-24; Stg 3.13-17; 1 P 1.24-25)

²Muja, jívú, torojujarã muja muje ñmei muje ñájiyede apejê ãmeque. ³Que baru coreóvaivubu muja ñájiyvú baru dajocabevava muje ju aiyede Jesucristore, püeno baju napinajivure muje ñájiyede. Que teni jári corevaivubu muja muje ju aiyede. ⁴Me napijara muje ñájiyede, curájiyvú meara matuiye yópe Jümenijicui urópe aru ye jaubequiyepe aivú mujare Jümenijicui jáinore.

⁵Apecu majacacu majibecu baru aipe ñaiye jaurore úre, jëniajacurí Jümenijicunque ñi cadatequiyepe ayu úre. Aru Jümenijicu majide dacuyume úre aipe ñaiye jaurore. Que baru

cadateiyubi põevare jecubecava aru jarabecava náre, ne jëniaiye boje úre.

⁶Ûbenita ñai jëniañure, “Jáve yure cadatecuyume Jümenijicu. Dacacuyume ji jëniainore úque”, arí dápiayepa javuvú, ñi ju aipe boje Jümenijicure, “Jümenijicu cadatequijichubi yure”, abecava.

Yópe pãcaiboa nãraiyepe ñmevunque, nopedeca ñai põecube arí dápiayú apenuvua “Majivú yu Jümenijicu cadatecuyure yure”, aru apenuvua “Majibevú yu Jümenijicu ñi cadatedu yure”, arí dápiayú. Û nópe dápiayú cüináro ñi dápiaino, Jümenijicu úre majide dacuyure, ye dápiabebi ñ. Que baru pãcaiboapebu ñi dápiayepa. ⁷Ñai põecu nópe dápiayú ñi jëniaiyede Jümenijicunque, maje jabocu Jümenijicu ñacabecube úre yópe ñi jëniainope. ⁸Ñai põecu nópe dápiayú pucáumea cubi. Que baru coreóvaino ñmevú aipe ñaiye jaurore úre cainuvua.

⁹Jesúre ju ayu cãve cãvabecu, apenvú ne coyuituvú, “cõmaje ãrojacu aru bojecubecu”, bojecubi Jümenijicui jáinore. Que baru torojujacurí ñi ñi ñmei. ¹⁰Ûbenita Jesúre ju aipõecu cãve cãvacu torojujacurí ñi ñmei coreóvayú ñi cãve bojecubede Jümenijicui jáinore. Ñi baju cüiquiyebu yópe cõvua cüiyepa.

¹¹Aviá ñi cõari, bóri, popovaibi cõiáre.

Que teni cóvua poporí, turí yaiye bu. Nopedeca ñai cüve cüvacu bíjacüyüme, ñi vorí earíduiyepedeca püeno baju cüvede. Que baru yópe cóvua bíjaiyepe córiáre, nopedeca ñi cüve bíjaquiyebu cüve cüvacure.

Maje ñájiye aru ámeno ñaiyue

(1 P 1.23)

¹²Torojúbi ñi úmei ñai pöescu nariñu caiye iye ñi ñájiyede. Ñi ñájiniburu yóboi dajocabecüva ñi ju aiye de Jesucristore, Jümenijicu bojedacüyüme úre me. Cüvare ñacüyüme úre járavu cüiméjáravu baquinóre. Que ñacüyüme yópe “Ñacacüyümu yu müjare”, ñi aiye báquepedeca ina urívure úre. ¹³Ácu pöescu ámeno ñaiyede dápiayu bácu, yópe aridurí, “Jümenijicu jüjovaibi yure”, abejacurí. Jümenijicu jüjovaimu ámemi, ñacüyü ámenore. Aru Jümenijicu ye jüjovabebi pöescure, ñi ñaquiyepe ayu ámenore. ¹⁴Quénora ácu pöescu jüjovaimu ñacüyü ámenore, ñi baju jüjovaibi. Ñi baju ámeina ñaiyede ñainomu úre yópe moacu ñi jáiyepe cü piaváinore, aru no yóboi nore ñi vorí ñuiyepe, pöescu ñi jajovarí boaquiyepe aiye úre. ¹⁵Aru yópe juedoearíburu yóboi juedocure pöeteiye jauépe, aru ñi bucüríburu yóboi úre yaiye jauépe, nopedeca pöescu ñi dápiaríburu yóboi ámenore ámeina teibi, aru ámeina teniburu yóboi coatecüyüme ñi baju Jümenijicure jarüvarí.

¹⁶Müja, jívu, ji umara, jápiajará. Müje bajumia apescure jüjovaicójemegara. Dápiabejará ubenina Jümenijicu ñayure müje ámeno ñaiyede. ¹⁷Quénora me matuiyede ñayübe Jümenijicu. Caiye méne aru jaubede máre maje cüvaede jacopüvubu maja cavaró mearo Jümenijicui cüröre jocarí, majepacu Jümenijicui jíyede majare. Jümenijicu cüedarejaquemavu ina cavarócavu miadáre ñaiyure. Aru nácapüravu oatüvaivu buojadama aru bótainore ñadama. Ubenita Jümenijicucapüravu ye oatüvabebi ñi. Cainumua cüináuru cubi. Aru ñi yávaiyede máre oatüvabebi

cainumua. ¹⁸Jümenijicurecabe cure ñayu majare apué mamaeva yópe ñi urópe ñi yávaiye jáveque. Que teni yópe jéidua mama júaidua püeno mearüape, nopedeca maja máre Jümenijicui pöeva mama cürivubu aru mearamu máre caivu ñi cüedaimara püeno.

Ju aiye Jümenijicure jáve

¹⁹Müja, jívu, ji umara, coreóvajará iyede: Caivu pöeva yaué jápiajará me. Ubenita duibareca yavarí bájará me dápiarí adaivu ne yávaiyede. Aru duibareca jarajará. ²⁰Pöescu jarayu baru, mearore ñayu buojabebi yópe Jümenijicui urópe. ²¹Que baru dajocajará caiye ámeina teiyede müjare jarüvarí. Aru ñabejará ámenore. Meara pöevape ju ajará iye yávaiyede jávene, iye coiye báquede müje úmei yópe oteiye coiyepe joboró. Iye yávaiye parué boje, meadaimara marajáramu müja.

²²Ubenita jüjovabejará müje baju. Ina jápiaivu iye yávaiyede jávene quéda, ñabevüva yópe iye ne bueiye báquepe, jüjovadama ne baju. Que baru dájara müja yópe müje bueiye báquepe iye yávaiyede jávene. ²³Ñai jápiayu diede quéda, ñabecüva yópe ñi bueiye báquepe, úrecabe ñai pöescu jáñupe páyu ñi jivare jivarüque. ²⁴Aru ñi járíburu yóboi, cüiná copedini nurí jivarure jocarí árumetecüyüme ñi jáino mácaröre. Nopedeca cüinácu jáñume ñabecüva aru apescu jápiayu ñabecüva. Ne ñabe boje, árumetedama cüinácu ñi jáino mácaröre aru apescu ñi jápiaino mácaró. Que teni cüinácu ñi jáino mácaró aru apescu ñi jápiaino mácaró bojecübevu náre. ²⁵Ubenita ñai me dápiarí buede ñuñu Jümenijicui ñaicójeiyede aru árumetebecu ñi jápiaino mácaröre diede, quénora ñayu yópe ñi bueiye báquepe, úrecabe torojucu bacüyú ñi úmei ñi ju aiyeque diede. Aru Jümenijicui ñaicójeiye métamu aru jaubebu. Que baru ñai pöescu ñi ñaiyue boje diede cójeimure ámemi.

²⁶Ácu pöescu dápiayu baru ñi baju ju ayu Jümenijicure me, ubenita ámeina

yávaicōjeñu maru ñi baju, úrecabe jujovayu ñi baju. Úrecabe ubenina ju arĩduyu Jūmenijicure. ²⁷Ubenita ñai ju ayu Jūmenijicure jāve, aru meacu, aru āmeina tebecu majepacu Jūmenijicu ñi jáinore, úrecabe cadateyu ina tēumarare aru ina nomiópeware máre. Aru úvacari đabebi āmenore yópe ijāravucavu Jūmenijicure ju abevu ne đaiyepe.

Jámejara apevu pōevare me apevu pueno

(Mt 5.21, 27, 19.19)

2 ¹Muja, jívũ, maje jabocu meacu baju Jesucristore ju aivu, jámejara apevu pōevare me apevu pueno. ²⁻³Ecoyu baru muje cójijiñami cūinácũ ũmu cve cuvacu, āmuyo adaitarabua úruque aru meacaje cuitótecajede máre doyu, aru ecoyu baru muje cójijiñami apesu ũmu máre, cve cuvabecu, cōmaje ārojacu, aru meamecaje javecacaje cuitótecajede doyu, ne ecoiyede, muja me jári ñai cve cuvare aivu baru úre, “Dobajacu mu yo dobarō mearore”, ubenita āme jári ñai cve cuvabecure aivu baru úre, “Nújacu mu nore o dobajacu joborōi ji cuboba yebai”, muje nópe đaru, meamejebu no. ⁴Que đaivu baru, mujavacari pũcaũmea cuvũ. Apevũre jáivũ baru me baju apevu pueno, beoivũbu apevu bojecũrivũre muje járu aru jarũvaivũbu apevu bojecũbevũre muje járu. Que dápĩaru, āmenotamu.

⁵Muja, jívũ, ji umara, jápiajarā. Javede Jūmenijicu beorejaquemavu ina ijāravucavu cōmaje ārojariyvũ cve cuvabevũre, ne ju arājĩyepere ayu úre cve cvarivũre bārājivũ ne Jūmenijicui jaboteinocavu bae boje yópe ñi aive báquipedeca. Jūmenijicu “Mearo đacacũyũtu yũ mujare”, arejaquemavu ina urivũre úre jāve. ⁶Ubenita mujacarpũravũ cũyoje đaiivũbu ina cve cuvabevũre. Ina cve cvarivũrecabu ñájine đaiivũ mujare. Nárecabu jabuboivũ mujare jabova ne āmeina teivũre jēniari jáiñami. ⁷Mujavacari “Jesucristo jinamu maja”, aivũbu, muje ju

aive báque boje úre. Ubenita nárecabu āmeina yávaivũ Jesucristore, muje pueďaimure.

⁸Jūmenijicu toivaicōjenejaquemavu ñi yávaiyede ñi đaicōjeino mácarō pueno parurō cōjeinore, yópe arĩ: “Ujacu mícure yópe mi ñepe mi baju”, arĩ toivaicōjenejaquemavu. Muja đaiivũ baru jāve yópe yo cōjeinope, mearo đaiivũbu muja. ⁹Ubenita muja jáivũ baru apevu pōevare me apevu pueno, ye jecubevũ caivure cūináturura. Que teni āmeno đaiivũbu muja, muje ju abe boje Jūmenijicui đaicōjeiye báquede aru muje vaini tuiye boje diede. ¹⁰Pōecu ju arĩ đaiyũrĩduyu baru Jūmenijicui đaicōjeiye matuiyede, ubenita quéno cūinájino cōjeinore đabecu baru, boropateibi ũ Jūmenijicui jáinore ñi ju abeni, vaini tējuroepe caiye diede. ¹¹Jūmenijicũvacari “Cũbejarā apevũque mujemarebũcũvare jarũvarĩ”, arejaquemavu. Aru ũ máre “Boarĩ jarũvabejarā pōevare”, arejaquemavu. Que baru muja cubevũ baru apevũque mujemarebũcũvare jarũvarĩ, ubenita boarĩ jarũvaivũ baru pōevare, mujarecabu ju abeni, vaini tuiivũ Jūmenijicui đaicōjeiyede. ¹²Muja coreóvaivũbu Jūmenijicu jári coyũcũyũre méne o āmene muje đaiyede. Jácsũyũme aipe ārojaene diede, yópe ñi đaicōjeiye me, aru ye jaũbe, aru bũoimarare đabepe máre. Que baru me yávajarā aru me đajarā máre yópe Jūmenijicui urōpe. ¹³Jūmenijicu cōmaje āroje jámecũ ñájine đacũyũme ñai pōecu cōmaje āroje jámecure ũ jicure. Ubenita jidué jaũbequiyebe ina cōmaje āroje jáivũre apevũre Jūmenijicui ñájiovaquijāravũ baquinói pōevare, ne āmeina teiye boje.

Pōeva ne đaiye me bojecũrō ne yávaive pueno

(Ro 4.3)

¹⁴Muja, jívũ, jápiajarā. Ñai pōecu coyũyũ “Ju aivu yũ Jesucristore”, ubenita mearore đabecũvacari, ubenina coyũrĩduibi ũ ju ayũre. Ye baju

ãmevũ no ju aino jãve ãmeno. Põescu ãi ju aino nõpe painoque meadãimũ macuýú buojabebi. ¹⁵⁻¹⁶Cũinãcu mujacacu o cũinãco mujacaco cuvabedu cuitótcejade aru ãiyede máre, aru náre “Me nujara mũa. Cũmajara mũa me aru me javatejarã máre” mũa aru, ubenita mujavacari ye jíbedu náre ne doiyeva aru ne ãiyeva máre, meamejebu no. Ye baju ãmevũ mũa que ðaiye. ¹⁷Quédecabu ñai põescu ayũ “Ju aivũ yũ Jesucristore”, ubenita mearore ðabecũva. Ñai ju ayũ jãve ãmemi.

¹⁸Aru apescu ãi aru: “Mũ ju ayũbu Jesucristore aru yũ mearore ðayũbu”, yópe arĩ, soyũjebu yũ: “Jãðovajacu yũre mi ju aiyede Jesucristore mearore ðaiye cuvabecũva. Aru yúcapũravũ jãðovaquijivũ mure ji ju aiyede úre ji mearore ðaiyeque”. Que ajebu yũ. ¹⁹Mũ coreóvayũbu Jũmenijicu cũinãcura cucure. Mearotamu no mi coreóvaino. Abujuva máre coreóvadama Jũmenijicu cũinãcura cucure. Aru úre jidũrivũ bidiyama na. Ubenita ne coreóvaiyede úre cadatebevũ náre.

²⁰Mũ, ãrũmescu, jãðovaquijivũ mure põescu ãi ju aiyede mearore ðabecũva ju aiyे jãve ãmene aru cadatebede úre. ²¹Jũmenijicu járejaquemavũ majeñecu mácure, Abraham mácure, boropatebecũre, ãi buoiye báquede mamacure, Isaac bácurẽ, ãi boarĩ, juarĩ jãcaquiyepẽ ayũ úre Jũmenijicure, yópe Jũmenijicui ðaicõjeino mácarõpedeca úre. ²²Que teni coreóvayũbu mũ Abraham mácui jãðovaiye báquede ãi ju aiyе báque Jũmenijicure javene ãi ðaiye báqueque. Aru ãi ðaiye báqueque jãðovarejaquemavũ ãi ju aiyе báque ye jaũbede. ²³Que teni vaidéjaquemavũ yópe Jũmenijicui aiyе báquepedeca. Abraham mácũrã Jũmenijicu toivaicõjeneaquemavũ ãi yãvaiyede, yópe arĩ: “Abraham ju arejaquemavũ Jũmenijicu ‘Yópe ðacũyũmũ’, ãi aiyе báquede úre. Que baru Jũmenijicu soyũrejaquemavũ úre, ‘Boropatebecũbu mũ ji jáinore’”, arĩ toivaicõjeneaquemavũ. Aru Abraham

mácu, “Jũmenijicui yóvaimũme”, ne aimũ marejaquémavũ.

²⁴Que baru coreóvayũbu mũa Jũmenijicu soyũyũre, “Boropatebevũ mũa ji jáinore”, ina põeva mearore ðaivũre. Ubenita põescu quénora soyũyũ baru “Ju aivũ yũ Jũmenijicure”, jaũvũ úre Jũmenijicui jáinova. ²⁵Quédecabe ico nomió máco, õi baju bojedãdo ãmũvare ãmenore ðãdo báco náque, õi ãmiã Rahab. Jũmenijicu járejaquemavũ õ mácore boropatebecupe õi ðaiye báqueque. O máco corũ etarejaquemavũ ina Josué bácuĩ jaroimara mácvare. Aru cadatedejaquemavũ na mácvare máre, ne dupini nurajiyepẽ ado õi jãðovaiye báquede na mácvare apema, ne dupini nuima mácarõre. ²⁶Que baru yópe põescu úme cubecu, yaiyũ bácupe, nopedeca ñai põescu mearo ðabecu ju ayũ Jũmenijicure jãve ãmemi. Cadatebebi ã. Aru ãi ju aiyе bojecũbevũ.

Maje jemedo yãvaino

3 ¹Mũa, jívu, jápijarã. Maja, bueipõeva, bueivũ apevũre Jũmenijicui yãvaiyede ãi toivaicõjeiye báquede maje buedu jãve ãmene, Jũmenijicu ñãjine ðacũyũme majare apevũ pũeno baju. Que baru obedivũ mujacavũre bueiye jaũbevũ apevũre. ²Caivũ maja vainĩ turĩ ãmeno ðaivũbu obedinũmũ. Põescu cucũ baru vainĩ turĩ ãmeno ðabecu cainũmũ ãi yãvaiyeque, ñai põescu meacu baju bájebu. Úi baju me matuiyeda ðaicõjejebu. ³Quijjiyo cõjeiyo táuyore epeivũbu maja caballore ãi jijecamui, nuicõjenajivũ úre cõjeimeaque ári maje nuivũrõi. Que teni ju are ðaivũbu úre aru ãi baju me matuiyeda ðaicõjeivũbu maja. ⁴Quédecabu jiadocũ uracũque. Uracũ bajubu. Aru úmevũ parũrõ corũ japuivũ. Ubenita jipocateipõescu nuicõjeimi dicũre quijjiye japuvaiveque ári ãi nuivũrõi. ⁵Quédecabu maje jemedoque. Quijjinomu maje jemedo. Ubenita maje quijji yãvaiyeque urarõ ðaivũbu maja. Nopedeca quijjiño toaque macarõ urarõ éiyavũ. ⁶Aru

maje jemedo toapebu. Yópe toa éiyepe caino macarõre, nopedeca maje jemedo ãmedaivũ maje baju matuiyede. Aru ñai abujuvai jabocuvacari iye ãmeina ðaiye ðare ðayube. Maje yávaiyeque ãmeina ðaivubu aru ñájine ðaivubu máre yópe abujuvai curõ, toabo cüimébo, ãmeina ðaiyepe aru ñájine ðaiyepe máre.

⁷Maja, pøeva, ðaicõjeni buojavubu caiyajuboa ãimayajuboacavure: macarõcavũ ijecurivure, aru mǎjinarẽ, papeivure, aru jiacavure máre. ⁸Ûbenita pøecu cubebi ðaicõjeni buojayũ ñi jemedore. ãmeina yávaiyede dajocarĩ majibevũ maja. Yópe ãða jĩmaque ñi ijetede ðaiyepe ñi cüiyede, nopedeca maja máre ijie ðaivubu maje yávaiyeque. ⁹Maje jemedoque mearore jívubu majeracũ Jũmenijicure. Aru no jemedomiareca ãmeina yávaivubu maja pøevare, ina Jũmenijicui cuedaimara mácavure épe paivure. ¹⁰Cüinácamu ijecamuque yávaivubu méne aru ãmene máre. Maja, jívũ, que ðaru meamevũ. ¹¹Macajia cubevũ oco me aru oco jũme máre piapóri cüináturara. ¹²Aru mja, jívũ, higueracure olivoruã jéiye buojabevũ. Aru úyaimure máre higueraruã jéiye buojabevũ. Quédeca oco yuquiraque aru oco me etarĩ buojabevũ cüináro oco piapóinore jocarĩ.

Majie jãve
(Stg 1.5)

¹³Mujacacũ apesũ cuscũ baru majicũ aru jápiarĩ eayũ, jádovajacurĩ ñi majiéde aru ñi jápiarĩ eaiyede ñi mearo ðaiyeque, “¿Meacũ bárica yũ apevũ pũeno?” arĩ dápiabecuvã. ¹⁴Ûbenita mujacacũ apesũ cuscũ baru ãmei jorojĩñũ ñi ñmei aru cadateiyuscũ ñi baju apevũ pũeno, “Me majivũ yũ”, borocueque arĩ dápiabecurĩ. Épe páyube ñbenina ayũ, jávene majibecũ. ¹⁵Ûi majie jãve ãmevũ. Jũmenijicui jíye ãmevũ. Quéñora iye majie ijãravũquebu. Aru pøeva ne urõpe yópe ãimara dápiabevũpebu. Aru abujuvai dápiaiyequebu máre. ¹⁶Pøeva jorojivũ baru aru cadateiyurivũ baru ne baju apevũ pũeno, cãrijovãdama ne

bajumia aru ðãdama caino ãmenore máre. ¹⁷Ûbenita Jũmenijicũ majide ðayube pøevare majie jãveque. Mamarumure ina pøeva majidivũ me Jũmenijicũ jiede caino mearo ðaivubu. Aru cãrijimene ðaivubu. Cadateivubu apevure. Jijecubevũva curivubu apevure. Cõmaje ãroje jáivubu apevure. Puedaivubu apevure. Jáivubu caivure cüináturara, jámevũva apevure me apevũ pũeno. Pũcaũmea cubevũbu. Aru mearore ðaivubu. Québu ina pøeva majidivũ Jũmenijicui majiéque. ¹⁸Na cãrijimene ðaivubu caivũ apevure, curãjivũ ðaivũ me.

Maje yóvãiye ijãravũcavũque jaubevũ majare

(Mt 6.24, 23.12; Lc 16.13; 1 P 5.5-6)

4 ¹¿Aipe teni boaivuba mja mje baju? Aru, ¿aipe teni ãdamateivuba mja mje baju? Mje ãmeina ðaiye yópe maucvãepebu mje dápiayeque. ²Mja urivũ baru apejẽne aru eabevũ baru diede, boarĩ jarãvaiyurivubu pøevare, cvãaridurãjivũ diede. Aru mja ãujivũ baru apejẽne aru cvãarivũ buojabevũ baru diede, maucvãarĩ boaivubu, cvãaridurãjivũ diede. Mja cvãabevũtamũ, mje jẽniame boje Jũmenijicũque. ³Mje jẽniariduiyede Jũmenijicũque, jẽniariduivubu yópe jaubenope mujare mje dápiaye ãmeque. Quéda jẽniariduivubu Jũmenijicũque, cojquiyepe aivũ mje ãmeina ðaiyede. Que baru mja jacorubenamũ mje jẽniariduiye báquede. ⁴ãmena bajutamũ mja. Jũmenijicure jarãvarĩ dajocaiyurivubu mja yópe nomio ãmecoi dajocaiyepe jãmarepacure jarãvarĩ. Ina yóvaivũ ijãravũcavure ne ãmeina teiyeque yópe ne baju urõpe maucvãarivubu Jũmenijicure. ¿Coreóvabenaru mja diede? Jáve mja me coreóvaivubu diede. Que baru ácu pøecu yóvaivũcũ ijãravũcavure ne ãmeina teiyeque yópe ne baju urõpe, úrecabe maucvãcũ Jũmenijicure. ⁵¿Dápiavũrũ mja Jũmenijicui toivaicõjeiye báquede ñi yávaiyede

ubenina? ¡Que ãmevu! Yópe arĩ, toivaicõjeneaquemavu ñi: “Jũmenijicu cuedabedejaquemavu põeva jorojĩnãjivũre. Maje ùmene Jũmenijicui epeiye báquede majare, maucuvare ðabevũ arevũre”, arĩ toivaicõjeneaquemavu. ⁶ Aru Jũmenijicu pũeno baju caðateibi majare ñi me boje. Que baru yópe arĩ, Jũmenijicu toivaicõjeneaquemavu ñi yávaiyede: “Jũmenijicu maucũvaibi ina ‘¿Meara márica apevu pũeno?’ aivũre. Ûbenita ñi me boje caðateibi ina ‘Apevu cãchinotamu maja’, aivũre”, arĩ toivaicõjeneaquemavu.

⁷ Ju ajarã mũa Jũmenijicure, mũje ðarãjiyepe aivu yópe ñi ñrõpe. Maucuvajarã ñai abujuvai jabocure, mũje ðabenajiyeyepe aivu yópe ñi ñrõpe. Aru que ðaru, ñi dupini nucũyũme mũjare jocarĩ. ⁸ Pũeno baju coreóvayujarã Jũmenijicure. Aru que ðaru, Jũmenijicu mũjare coreóvare ðacũyũme ùre. Mũa, ãmeina teivũ, ðajocajarã mũa ãmeina teiyede. Mũa, pũcaũmea cũrivũ, oatũvajarã mũa ðãpiaiyede, mũa eede cũinãrora Jũmenijicure aru ijãravũquede máre. ⁹ Mũaje que ðãpiaie boje, ñãjjijara, ojarã, aru chõjara mũa. Yũrivũ baru, ðajocajarã mũa yũriyede aru ojarã. Aru torojurivũ baru, ðajocajarã mũa torojuede aru chõjara. ¹⁰ Que baru, “Apevu cãchinotamu yũ”, ajarã mũa Jũmenijicure, ñi caðatequiyeyepe aivu mũaje ñi parũéque. Que teni Jũmenijicu mearore jĩcũyũme mũaje.

**Coũyũje jaũbevũ majare
apevũre ne ðaiyede**

¹¹ Mũa, jĩvũ, yávabejarã ãmenore caivũ ne jãpiaiyede apevũ borore. Ñai coũyũ ãmenore ñi jicui borore aru “Ãmeina teivũ mũ” ayũ ùre, ùrecabe yávayũ ãmenore Jũmenijicui ðaicõjeiyede. Ñai que ayũ, “Ãmetamu Jũmenijicui ðaicõjeiye”, ayũbe. Mũa yávavũ baru ãmenore Jũmenijicui ðaicõjeiyede, mũa ju abevũ diede. Quẽnora mũa ðaivũbu yópe mũaje

baju ñrõpe. ¹² Ûbenita Jũmenijicu cũinãcũrabe ðaicõjeũ majare. Aru Jũmenijicu cũinãcũrabe coũyũ maje ðaiye méne o ãmene máre. Que baru ùrecabe cũinãcũra meadavũ bũojaibi põevare, ne ñãjimenajiyeyepe ayũ ne ãmeina teiye boje. Aru ùrecabe cũinãcũra jarũvayũ bũojaibi põevare, ne ñãjinajiyeyepe ayũ ne ãmeina teiye boje. Ûbenita mũacapũravũ ye ãmenore coũyũ bũojabevũ apevũ borore.

**Põeva aipe vaiquýyede
javenare ne majibeno**

¹³ Caride me jãpiajarã mũa yópe arĩ ðãpiaivũ: “Caride o javenare nũrajarevũ maja apeno ñmaroi. Mautenajarevũ nore cũinãũju memeni, bojedari, earãjivũ ùre tãutũrare aru cũvede máre”, aivũbu. ¹⁴ Mũa ye coreóvabevũ aipe vaiquýyede javenare. Coreóvabevũ aipiyede mũa yainãjjijãravũ baquinóre. Mũaje apũrõ yópe painomu abobicope. Yópe abobico jãrorĩ, maumena bĩjaiyepe, nopedecabu maje apũrõ máre maumena cũino. ¹⁵ Que baru yópe arĩ ðãpiaie javũ mũaje: “Jũmenijicui ñru, cũrĩ, memeni, ðarãjarevũ apejĩene”. Que aie javũ. ¹⁶ Ûbenita mũacapũravũ boroteivũbu mũaje baju majiéque, Jũmenijicui majiéde jarũvarĩ. Ûbenina “Jũmenijicu jaũbebi majare”, arĩ ðãpiarĩdivũbu mũa. Que ðaru ãmenomu. ¹⁷ Ñai coreóvayũ ðayũ méne, ðabecu baru méne yópe ñi coreóvayeyepe, ãmeina ðayũbe ñi, ñi ðabe boje yo mearore ðayũ majicupe.

**Majicaino cũve cũvarivũre
(Mt 6.19)**

5 ¹ Caride jãpiajarã mũa, cũve cũvarivũ. Codoboborĩ ojarã mũa mũaje ñãjinajinore. ² Mũaje cũve pojeiyebu. Aru mũaje doiye bocomiva ne ãiyebu. ³ Aru mũaje tãutũratũrava, úru aru plata máre, cũra etaiyebu. Iye cũra etaiye jãðovavũ mũaje caðatebe báquede ina cõmaje ãrojarivũre mũaje cũveque. Que baru mũa ñãjinajivũbu yópe põecui ñãjiyepe toa éiyede ñi bajure. Mũa jeivũbu mũajeva ñrarõ

cavede ijāravua, buojaijāravuare, Jūmenijicui nājiovaquijāravu baquinó jipocai pōevare, ne āmeina teiye boje. ⁴Jārijide apa. Ina memecaivu mujare muje jioai chōioivū cođoboboivūbu, muje jíbe boje iye bojedaiye jauéde náre, ne memecaiye báque boje. Ina muje mujovaimara, muje bojedabemara, ne boro coyurí adaiyede jápiaibi nai Jūmenijicu, caivu ijāravucavu ne jabocu. ⁵Ijāravui torojurí curivūbu muja muje ure cveque. Ūrabucuvabu muje āiye boje méne. Que baru yópe oteiāimacu coreóvabecupe pōevai jíyede ūre urarō ānore, đarājivu jiacucure ne boarājiye jipocai ūre, nopedeca muje nājinajijāravu baquinó edaquiyebu mujare, corebevure. ⁶Mujacapuravu āmenore coyurí nājicōjeivūbu aru boarí jaruvaivūbu máre ina cōmaje ārojarivū mearare. Ūbenita nácapūravu maucuvabema mujare.

Pōeva ne napiyeque ne jēniaino

Jūmenijicūque

(Mt 5.34-37; Mr 6.13; Lc 10.34)

⁷Muja, jívu, caride napini corejarā muja maje jabocu Jesucristoi copaidaquiyede. Dápijarā nai oteyure. Napini coreibi icuyū iye jēiye bojecuede. Napini coreibi mama ocainore aru ocaino yóboçarōre máre. Aru no yóboi, jēiyede iñu buojaibi. ⁸Quédeca muja máre napini corejarā. Parure đajarā muje ūmene. Caijāravua vainūburu yóboi, Cristoi copaidaquino pueno joabenotamu.

⁹Muja, jívu, boro coyurí adabejarā mujevure muje nājiye boje. Que đaru, mujavacari nājine đaimara mārājivūbu. Jūmenijicurecabe nājine đayū pōevare ne āmeina teiye boje. Aru ūi náre nājine đaquino joabenotamu. ¹⁰Muja, jívu, dápijarā ina Jūmenijicui yávaiyede coyucaipōeva mácvure. Ne nājiye báquede napini coredejaquemavu na mácvū. Napedeca napini corejarā muja. ¹¹Torojurivutamu maje jáinoi ina napivū caiye iye ne nājiyede. Javede jápiadavū muja Job bácu borore. Coreóvadavū

muja urarō nājiye báquede napiñu mácvure Job bácvure. Aru Jūmenijicui cōmaje āroje jáiye boje aru ūi mearo đacaiyue boje pōevare Job bácu nājiniburu yóboi, Jūmenijicu mearo đacarí buojarejaquemavu ū mácvure.

¹²Muja, jívu, caiye mujare jaué pueno yo cūináro jaurótamu. Muje yávaiyede jēniamejara cavarō mearo Jūmenijicui curōcavure aru ijāravucavure máre, ne đare đarājiyere aivu mujare yópe muje jēniaiyepedeca. Quénora cainūma borocubevūva coyujarā yávaiyede jávene, jaubequiyere aiyē mujare cavarō mearocacui āmiáque aru ijāravucacui āmiáque máre, pōeva ne majinajiyere aivu muja yávaiyede jávene coyūivure. Muje yávaiyede, nurié ju aiyurivū baru, ju ajarā, aru bi aiyurivū baru, bi ajarā quénora, Jūmenijicui nājine đabequiyere aivu mujare.

¹³Apecu mujacacu nājiñu maru, jēniajacurí ū Jūmenijicūque. Aru apecu mujacacu torojucu baru, yuriajacurí, jícyū mearore Jūmenijicūre. ¹⁴Aru apecu mujacacu ijimu maru, cutujacurí ina Jesúre ju aivure coreipōevare, ne jēniarajiyere ayū ūre maje jabocu Jesucristoque ne yuayiyede ūra olivo āmicuricu jēidua córoque. ¹⁵Aru ne jēniaiyede “Jesucristo meadarí majicutame”, ne arí dápiaru, nai ijimu meadaimū macuyūme. Maje jabocu Jesucristo meadacuyūme ūre. Aru ijimu mácu baru ūi āmeina teiye báque boje, Jūmenijicu ārumetecuyūme diede. ¹⁶Que baru coyujarā mujevure muje āmeina teiyede. Aru jēniajara Jūmenijicūque mujevure, ūi meadaquiyere aivu mujare. Nai pōescu meacu Jūmenijicui jáinoi, ūi jēniaiyede Jūmenijicūque, jáve Jūmenijicu jápiaibi aru cadateibi ūre yópe ūi jēniaiyere. ¹⁷Nai Jūmenijicui yávaiyede coyucaipōescu Elías majape páyu barejaquémavu. Paruéque jēniarejaquemavu ū Jūmenijicūque, ocabequiyere ayū. Que baru ocabedejaquemavu ūi joborōi yóbecurijua coricai. ¹⁸Aru bediōva cojedeca jēniarejaquemavu

Jūmenijicūque, ocaquiyere ayu. Que baru ocarejaquemavu. Aru pōeva ne oteye báque bucurejaquemavu.

¹⁹⁻²⁰ Mūja, jívū, jápiajarā. Apesu mūjacacu ũi dajocarū ũi ju aiyede iye yávaiyede jāvene, aru apesu ju are dayu baru ũre diede cojedeca, ũai oatūvare dayu apesure ũi dápiainore, ũi dajocaquiyere

ayu ũi āmeina teiyede jaruvarī, ũi ju aquiyere ayu iye yávaiyede jāvene cojedeca, meadaibi ũre, ũi ũájimequiyere ayu ũi āmeina teiye boje. Que baru Jūmenijicu jaruvacuyme caiye ũi āmeina teiye báquede. Aru arumetecuyume diede máre. Coreóvajarā mūja diede. Quénoramu.